

Kulturmiljöprogram Emmaboda kommun
Stångsmåla

Läsanvisning för områdesbeskrivning i kulturmiljöprogram

Emmaboda kommuns reviderade kulturmiljöprogram färdigställdes 2016 och består av 65 områdesbeskrivningar, en för varje miljö som inventerats inom projektet. Inom projektet har även GIS-information avsedda för kommunens handläggarkartor tagit fram. Fördelningen av antalet miljöer mellan socknarna ser ut som följande: Algutsboda socken – 19 miljöer, Långasjö socken – 19 miljöer och Vissefjärda socken – 24 miljöer. Därutöver har områdesbeskrivningar även tagits fram för tätorterna Lindås och Emmaboda. Nedan följer en beskrivning av områdesbeskrivningarnas upplägg och anvisningar hur de bör läsas.

Kartan

Områdesbeskrivningarna inleds med en karta över den aktuella miljön med olika markeringar som ger information om området och dess kulturhistoriska värden – huvudområde, kärnområde, fornlämningar och övrig kulturlämning.

- *Huvudområden* är områden med kulturhistoriska värden. De bidrar till förståelsen för området, genom att belysa ortens landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling. I nästan alla bymiljöer finns områden i byns utkant som historiskt haft ekonomisk betydelse, som exempelvis madängar med madhus, fiskevatten, kvarnplats eller andra områden som besitter kulturhistoriska värden.
- *Kärnområden* är mindre områden inom miljön med särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.
- *Fornlämningar eller potentiella fornlämningar* anger ett utdrag av de lämningar som finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister, (FMIS). De lämningar som redovisas på kartan har någon av följande antikvariska bedömningar i FMIS: "fornlämning", övrig kulturhistorisk lämning" eller "bevakningsobjekt". Fornlämningar skyddas av Kulturmiljölagen (KML 2 kap). Fornlämningar får inte rubbas, tas bort, täckas över eller på annat sätt ändras eller skadas utan tillstånd från länsstyrelsen. Det gäller även det s.k. fornlämningsområde som omger varje fornlämning, Riksantikvarieämbetet eller länsstyrelsen beslutar om vad som är fornlämning och fornlämningsområde.
- *Övrig kulturlämning* anger andra kulturhistoriska objekt och lämningar som upptäckts i samband med inventeringsarbetet, men som inte är registrerade i FMIS, exempelvis en vällagd stenmur, odlingsrösen, en husgrund, en linugn eller en förfallen byggnad.

Kulturhistorisk värdeklassning

Under kartan anges vilken *kulturhistorisk klassning* miljön har i skala 1–3. Värdeklassningen är kopplad till huvudområdet, med undantag av Lindås och Emmaboda där klassningen istället knutits till respektive kärnområde.

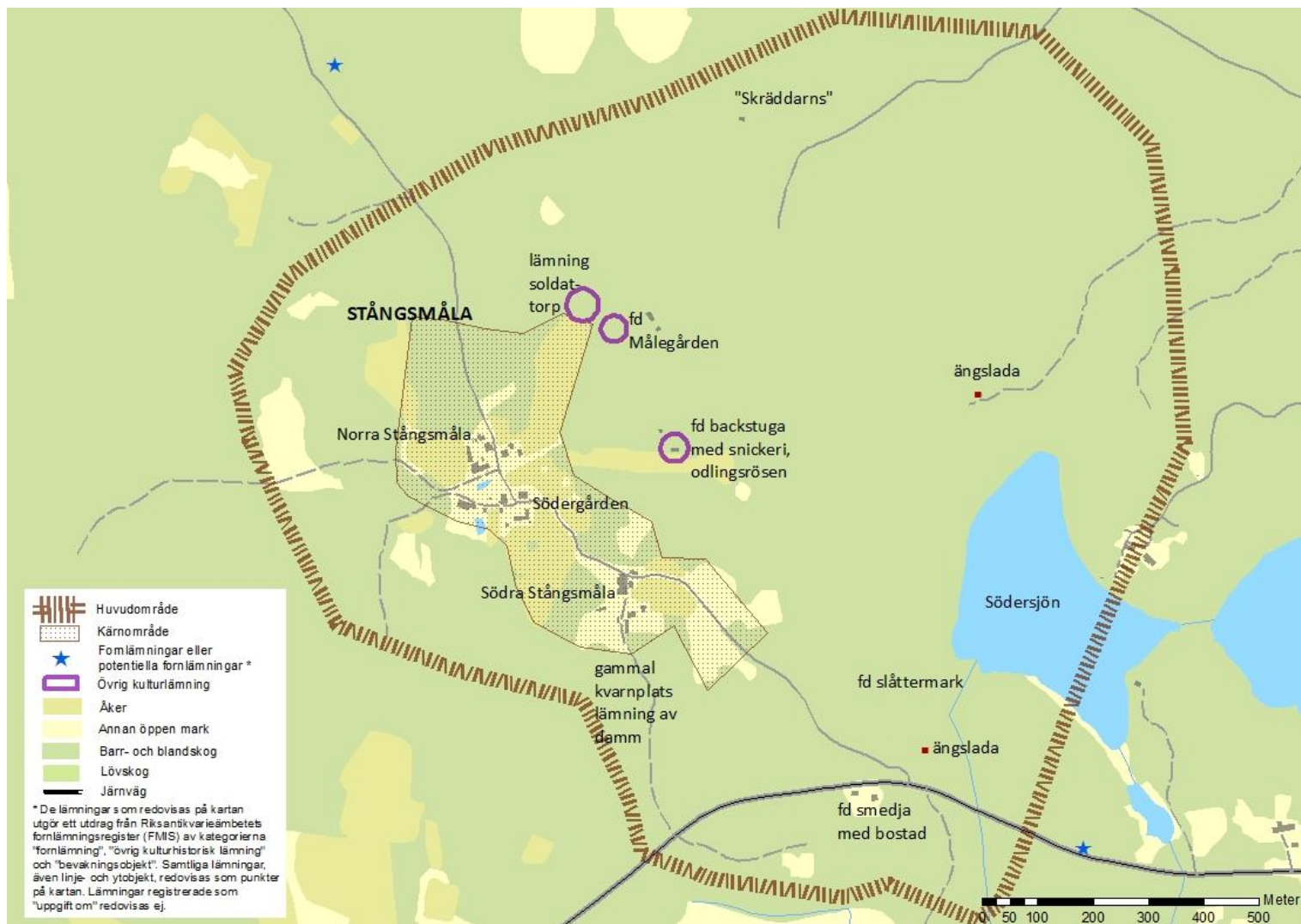
- Klass 1 – miljön har höga kulturhistoriska värden ur ett regionalt eller nationellt perspektiv. Här ingår de områden som utgör miljöer av riksintresse för kulturmiljövården och som är skyddade av Miljöbalken, de nationellt uppmärksammade glasbruksorterna och platser tydligt förknippade med författaren Vilhelm Moberg samt ett fåtal andra miljöer som är av mycket stort kulturhistoriskt värde för kommunen.
- Klass 2 – miljön har höga kulturhistoriska värden ur ett kommunalt perspektiv.
- Klass 3 – miljön har ett visst kulturhistoriskt värde och är intressant ur ett kommunalt eller lokalt perspektiv. Ofta finns det omständigheter i miljön som otydliggjort dess kulturhistoriska värden, exempelvis igenväxning av odlingslandskapet, ombyggda eller moderniserade byggnader, riven bebyggelse.

I den efterföljande färggrutan redovisas miljöns anknytning till kulturmiljöprofilens teman, vilket illustrerats med block i olika färger.

Själva texten i områdesbeskrivningarna inleds med en ingress, vilken utgör en sammanfattande värdebeskrivning av miljön där de viktigaste värdena omnämns. Därefter följer en övergripande beskrivning av huvudområdet och objekt av särskilt värde som ligger inom detta, det vill säga utanför kärnområdet, samt en värdebeskrivande text om kärnområdet med de objekt som ligger inom detta. Textavsnittet avslutas med en litteraturlista.

Därefter följer tre punktlistor; "Särskilt värdefulla karaktärsdrag, områden och objekt", redovisning av "Befintligt skydd" som finns för miljön och "Antikvariska rekommendationer och förslag till skydd". Områdesbeskrivningarna avslutas med historiska kartor och ett stort antal nytagna bilder med bildtexter som i stor utsträckning innehåller fastighetsbeteckningar.

Omslagsbild: Gamla Södergården i Norra Stångsmåla, med de två gårdarna i Norra Stångsmåla till höger.

STÅNGSMÅLA

Klass 2

Skogslandets jordbruk: Odlingslandskap med många stenmurar och hamlade träd, även i vägmiljöer. Slingrande ålderdomlig väg genom byn, samma läge sedan minst 1730-tal. Åkrar, både exempel på steniga och stenröjda. Ängsmarker, även madängar vid sjöar, med slåttermark och två bevarade madhus (ängslador). Gårdsmiljöer med rödfärgad bebyggelse och undantagshus. Många bevarade ekonomibyggnader. Torplämningar, hantverkartorp. Grund soldattorp. Lämning kvarn. Smedja.

Vägen genom byn är en slingrande grusväg som har haft samma sträckning sedan i alla fall tidigt 1700-tal. Vägen kantas utmed långa sträckor av stenmurar, öppna åkrar (betesmarker) med odlingsrösen och hamlade träd. Åkrarna utmed vägen genom byn

har i stort sett samma läge och storlek idag som före skiftena, även om de blivit stenröjda. Sammantaget kan dessa element ge en uppfattning om odlingslandskapets utformning under 1800-talet, vilket i sig ger ett högt kulturhistoriskt värde. Det upplevelsemässiga värdet är också högt. Bebyggelsens kulturhistoriska värden ligger i gårdarnas historiska lägen, den röda färgskalan och framför allt de många bevarade ladugårdarna och ekonomibyggnaderna. Tre undantagshus finns också kvar, som vittnar om sociala och ekonomiska förhållanden i bondesamhället. Lämningar efter torp och backstugor är andra spår som har socialhistoriska värden och upplevelsevärden, som kan bidra till ökad förståelse för levnadsförhållandena under bondesamhället. Samma sak gäller de två bevarade madhusen, vilka har ett högt kulturhistoriskt värde.

Utdrag ur ekonomiska kartan från cirka 1940 visar bland annat de gulmarkerade åkrarna på inägomarken. De har i princip samma läge och storlek idag som i början av 1800-talet. En skillnad är dock att flera av de gamla åkrarna stenröjts mer. Kartan visar också mindre åkrar, före detta brånor, och ängsmark i skogen samt gammal slättermark, senare mossodlingar, invid sjöarna. Fastighetsgränserna med långsmala remsor mot maderna vid sjön visar att varje gård hade varsin remsa, vilket belyser madernas stora betydelse som en viktig del av bondesamhällets ekonomi. Madhusen är byggnader som minner om detta.

Huvudområdet Stångsmåla

Stångsmåla är en för kommunen medelstor by, ganska högt belägen. Vägen genom byn har bevarats i samma läge åtminstone sedan tidigt 1700-tal. Den grusbelagda vägen som slingrar sig genom byn är kantad av stenmurar långa sträckor. Den större vägen mellan Eringsboda och Vissefjärda som passerar söder om byn är en s.k. AK-väg från 1930-talet. Byns fyra äldsta gårdar ligger med mangårdsbyggnaderna utmed vägen och de traditionella ladugårdarna och andra ekonomibyggnader bakom. Den utskiftade gården Södra Stångsmåla (Stångsmåla 2:2) har tvärtom ekonomibyggnaderna vid vägen och bostadshusen längre in.

Bebyggelsen är delad i två bylägen, Norra och Södra Stångsmåla, åtminstone sedan tidigt 1700-tal. I södra delen av Norra Stångsmåla ligger *Södergården* som sannolikt är äldst. Från denna gård tillkom de övriga tre gårdarna, efter hemmansklyvning. 1827 genomfördes enskifte och 1854 laga skifte. Markerna i Norra Stångsmåla delades då upp så att de tre gårdarna fick mer sammanhängande ägor med benämningarna A-C. Därtill fanns den avstyckade tomten D som markerade soldattorpet som ägdes gemensamt av bönderna i Norra Stångsmåla samt Fåglasjö, som är den närbelägna byn norr om Stångsmåla ¹. Soldattorpets mark är än idag tydligt utmärkt på ekonomiska kartor som en gemensamt ägd fastighet, samfällighet. Kvar finns husgrund och spår av odling i form av ett stort antal odlingsrösen. Vissa av dessa ytor odlades så långt fram som in på 1980-talet. Bönderna i Södra Stångsmåla ansvarade för ytterligare en soldat ² tillsammans med bönderna i Sidlandsmåla och Ebbamåla. Den platsen har senare delats upp och odlats.

Förutom soldattorpet finns på byns utmarker, nordost om byn, idag två platser med spår efter bebyggelse som är exempel på hur fattiga som inte hade egen gård kunde försörja sig och bo. Det ena är ett torpställe på ofri grund, "Skräddarens", norr om byn. En byggnad här används sedan 1950-talet som jaktstuga. Det andra är en s.k. backstuga, uppförd på ofri grund, idag ett ödehus. Här ligger ett litet grishus och ett bevarat gårdssnickeri med källare, som ett exempel på hur fattiga kunde hitta andra sätt att försörja sig då åkrarna inte gav tillräckligt och barnkullarna kanske var stora. Runt stugan ligger ett stort antal små odlingsrösen som vittnar om många års hård gärning. Husen vittnar om personliga omsorgsfullt utformade dörr- och fönsterfoder och målade initialer, RK och RS. Detta ställe ligger på Målegårdens mark. På Målegården finns ett vagnslider samt bostadshusets grund ³ kvar. Odlingarna kan anas genom de många rösena, men ligger idag i gammal skog. Sydväst om byn finns en plats där byn hade en mjölkvarn. Spåren efter kvarnen är borta. Kvarndammens konturer finns dock kvar, men vattenspegeln är torrlagd. Vid landsvägen mot Blekinge ligger en f.d. smedja med bostadshus och uthus. Här fanns under en period också telefonstation med telefonväxel.

¹ Soldattorp nr 25 i Konga kompani.

² Soldattorp nr 29 i Konga kompani.

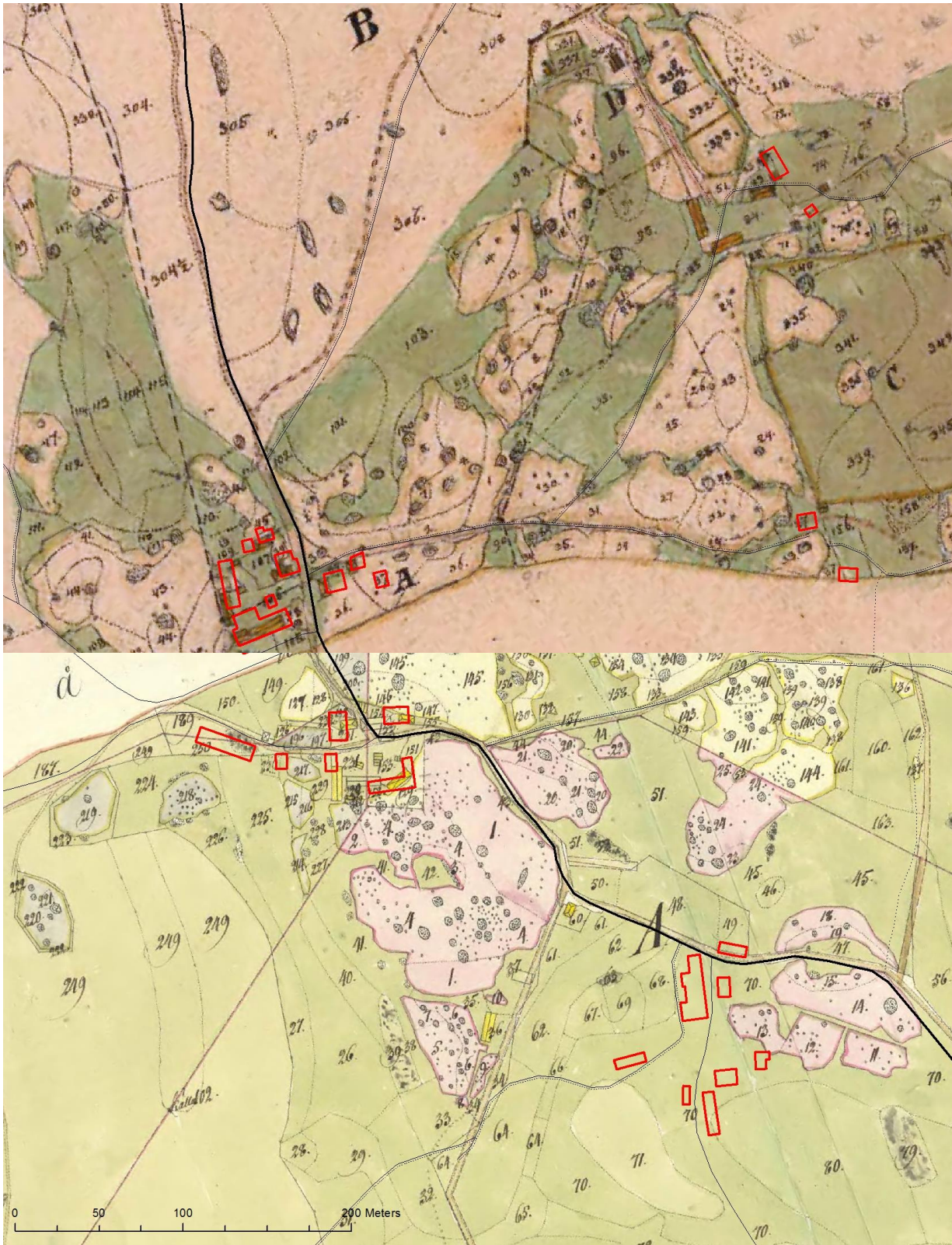
³ Bostadshuset från Målegården flyttades 1948 till en tjärfabrik vid sjön Törn och blev permanentbostad. Grunden lämandes kvar.

Äldre ängsmark vid såväl Södersjön som Karsmålagölen är idag ganska igenväxt, men är ändå exempel på mader som i slutet av 1800-talet dikades ut för att få mer odlingsbar jord, varvid strandlinjerna sänktes. De två bevarade madhusen, ängsladorna, representerar idag den stora betydelse som dessa blöta slåttermarker hade för byns ekonomi förr i tiden. De har därmed höga kulturhistoriska värden både som jordbrukshistoriska och byggnadshistoriska värden. Madhuset är ett av kommunens signum. Emmaboda kommun har flest bevarade ängslador av alla kommuner i länet. Det finns inte några registrerade kända fornlämningar i bymiljön eller dess närhet. Det finns dock många odlingsrösen och stengrunder som vittnar om människors verksamhet här.⁴ Namnet med efterleden "-måla" antyder att byn har medeltida ursprung.

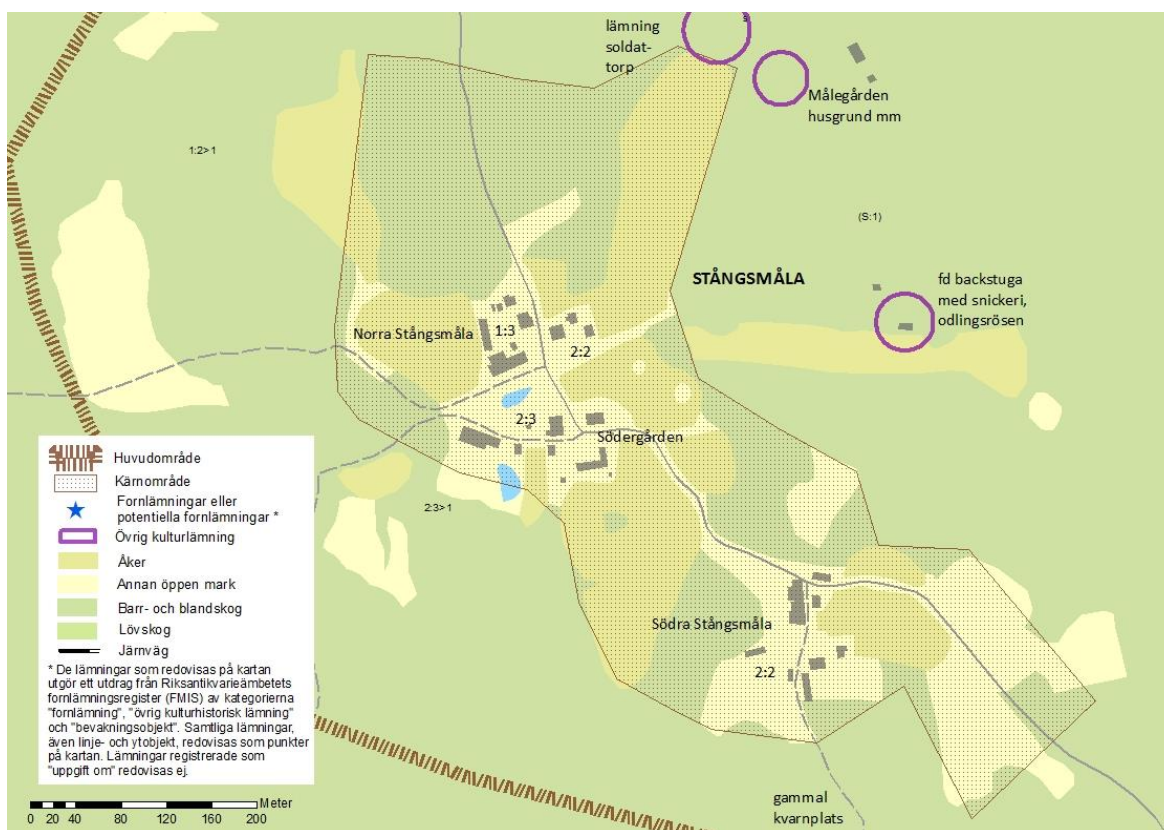

Utsnitt ur karta över Stångsmåla by och marker från 1738.

⁴ Alla de lämningar som kan konstateras vara äldre än 1850 räknas (efter lagändring 2014-01-01) som fornlämning.

Kartöverlägg med dagens byggnader (röda) och dagens väg (svart) ovanpå 1856 års karta från Norra Stångsmåla och 1827 års karta från Södra Stångsmåla.

Kärnområdet Stångsmåla

Åkrarna närmast byn, den gamla inägomarken, är ännu odlad eller hålls öppen genom bete. I princip är det samma åkrar som funnits i över 300 år, med den skillnaden att några mindre lagts ihop och att de stenröjts på 1900-talet. Äldre ängsmark är däremot mera stenbunden. I ängsmarkerna finns odlingsrösen och hamlade träd (askar). Den slingrande grusvägen är långa sträckor kantad av stenmurar. Mellan åkrarna löper också stenmurar. Detta odlingslandskap har höga upplevelsevärden och jordbrukshistoriska värden, vilket sammantaget ger ett högt kulturhistoriskt värde.

Bebyggelsen är överlag traditionell. Särskilt intressant är de många traditionellt utformade bevarade ekonomibyggnaderna. Alla gårdar utom en har bevarade ladugårdar. Flera av dessa är stora och bevarade i traditionell stil, rödmålade och byggda i skiftesverk. Ingen har kvar ursprunglig taktäckning, men de s.k. eternittaken smälter ganska väl in. Några ekonomibyggnader har också plåttak, som skyddar byggnaden väl. Gården vid Södra Stångsmåla har en särskilt tät bebyggelsemiljö med ett flertal olika ekonomibyggnader. Dessa har stor betydelse för gården rumsupplevelse, och upplevs också som ett ålderdomligt drag.

Av gårdarnas mangårdsbyggander finns dock bara en som är exteriört bevarad i stort sett i originalskick, Södergården i Norra Stångsmåla. Till denna gård hör även en äldre ladugård, uthus, brygghus och brunn med brunnsvinge. Övriga mangårdsbyggander i byn är mer eller mindre kraftigt ombyggda, tilläggsisolerade, med bytta fönster, dörrar, tak och andra material. Den gamla mangårdsbyggnaden på Södra Stångsmåla (2:2) är ersatt av en villa av 1950-talstyp, i sig ganska välbevarad i sin stil. Till denna gård hör också ett traditionellt undantagshus, i form av en s.k. enkelstuga. Vissa material, som t.ex. taket, har bytts, men i övrigt är detta hus exteriört välbevarat. Till gården i södra Stångsmåla hör ovanligt många ekonomibyggar, placerade tätt vid vägen. Ett långsmalt hus var svinstia, potatiskällare och vedbod, en större loge är enligt uppgift från 1700-talet, och flyttad hit i samband med skiftet. Även Norregårdens två gårdar har undantagshus.

Referenser

Lantmäteriets historiska kartor

Riksantikvarieämbetets FMIS (Fornsök)

I Dackebygd: 1964 s 34, 1982 s 77

Faktagranskat av Ove Persson, Norra Stångsmåla

Betydelsefulla karaktärsdrag, områden och objekt

- De delar som utgörs av traditionell bebyggelse. Mangårdsbyggnader från perioden ca 1820–1880-talet med typisk utformning, bevarad karaktär och ursprungliga byggnadsdelar. En struktur där flera av gårdarna har undantagshus. Många bevarade äldre faluröda ekonomibyggnader och stenkällare samt traditionella trädgårdar.
- Äldre, grusbelagda byvägar och deras sträckningar inom huvudområdet. Stenmurar, vägstenar och hamlade träd i vägmiljön.
- Den öppna ängs-, hag- och åkermarken centralt i byn med många stenmurar, röjningsrösen, trädgårdsgårdar och hamlade träd. Även stenbefriade åkrar. Öppenheten och ägoindelningarna.
- Lämningar efter soldattorp samt lämningar efter kvarndamm.
- Bevarade torp-/backstugemiljöer.
- Bevarade madhus.

Befintligt skydd

- **Fornlämningar** skyddas av Kulturmiljölagen (KML 2 kap). En ny lag trädde i kraft 1 januari 2014, vilken bl.a. innebär att *lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna*, samt *tillkommit innan år 1850*, är skyddade. Detta medför att till exempel alla torp-/kvarnlämningar uppförda innan 1850 numera är skyddade. Fornlämningsregistret är under bearbetning. De på kartan med blå stjärnor markerade fornlämningarna utgår från bedömningar gjorda utifrån den tidigare Kulturminneslagen, fornminnesregistret, fornsök. Fornlämningar får inte rubbas, tas bort, täckas över eller på annat sätt ändras eller skadas utan tillstånd från länsstyrelsen. Det gäller även det s.k. fornlämningsområde som omger varje fornlämning, Riksantikvarieämbetet eller länsstyrelsen beslutar om vad som är fornlämning och fornlämningsområde.
- Stångsmåla utgör en utpekad miljö i det politiskt antagna Emmaboda kommuns **kulturminnesprogram 1984**. Utpekade byggnader i dessa bebyggelseområden ska betraktas som **särskilt värdefulla** ur kulturhistorisk synpunkt och omfattas därmed av förvanskingsförbud enligt Plan- och Bygglagen. (PBL 8 kap 13 §).
- **Alla byggnader** omfattas av **varsamhetskravet i Plan- och Bygglagen**. Detta innebär att ändring av en byggnad alltid ska utföras varsamt, så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar tillvara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. (PBL 8 kap 17 §). Varsamhetskravet gäller både exteriört och interiört.
- **Särskilt värdefulla byggnader** och områden får inte förvanskas (PBL 8 kap 13 §). Även underhållet av en byggnad ska anpassas till dessa värden och till omgivningens karaktär (PBL 8 kap 14 §).

- **Odlingslandskapet** kring Stångsmåla är värderat som klass 3 i bevarandeprogrammet "Odlingslandskapet i Kalmar län – Bevarandeprogram, Emmaboda kommun", framtaget av Länsstyrelsen Kalmar län 1995.
- Värdefulla småmiljöer i jordbrukslandskapet, som till exempel åkerholmar, odlingsrösen, stenmurar och alléer, omfattas av **biotopskydd** enligt miljöbalken. Det innebär att de inte får tas bort eller skadas. (MB, 7 kap)

Rekommendationer och förslag till skydd

- **Kärnområdena** är känsliga för förändringar och bör betraktas som kulturhistoriskt **särskilt värdefulla bebyggelseområden** enligt Plan- och bygglagen (PBL 8 kap 13 §). Fastighetsägare bör informeras om detta och vad det innebär. Områdena och deras byggnader får förändras, men inte rivas eller förvanskas. Husen ska underhållas så att de särskilda värdena och byggnadernas ursprungliga karaktär bevaras. Fasad- och takmaterial, utförande och kulörer samt äldre detaljer som dörrar och fönster bör bevaras, såvida det inte handlar om rena skyddsåtgärder, ex. täckning av överloppsbyggnader med plåttak.
- Inom **kärnområdena** bör nybyggnader och tillbyggnader anpassas till områdenas kulturmiljö vad gäller placering, skala, material och färgsättning. Mer omfattande förändringar inom kärnområdet bör föregås av en **antikvarisk förundersökning**. Vid lovgivning och planläggning bör särskild antikvarisk hänsyn tas i dessa områden, vilket kan motivera att särskilda antikvariska kunskapsunderlag upprättas.
- Det är önskvärt att **planbestämmelser**, d.v.s. detaljplan eller områdesbestämmelser, upprättas för alla kärnområden. I områdesbestämmelserna bör en generell lovplikt införas för rivning, för åtgärder som avsevärt påverkar befintliga byggnaderna yttre utseende samt för åtgärder avseende ekonomibyggnader. Bebyggelsens kulturhistoriska värden bör i områdesbestämmelserna skyddas genom varsamhetsbestämmelser eller skyddsbestämmelser.
- Inom **huvudområdet** bör hänsyn tas till områdets kulturhistoriska värden. Gårdarnas byggnader med uthus och ekonomibyggnader som berättar om gånga tiders levnadsvillkor är viktiga. Ängsladorna tillhör denna äldre typ av ekonomi. Skyddsåtgärder som inte är traditionella material kan användas, t ex plåttak. Nybyggnader och tillbyggnader bör anpassas till områdenas kulturmiljö vad gäller placering, skala, material och färgsättning.
- **Huvudområdets öppna odlingslandskap** har kulturhistoriskt bevarandeintresse. Åkerbruk, betesdrift samt skötsel av landskapselement i området bör främjas, i synnerhet i områden nära den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen, fornlämningar och andra kulturhistoriskt värdefulla landskapselement som stenmurar och rösen.
- **Gamla vägar** inom huvudområdet bör värnas vad gäller sträckning, bredd och detaljer som hör vägmiljön till. Grusvägar bör ej asfalteras eller ytterligare dras om.
- En dokumentation av byns bebyggelse är önskvärd.

En av två gårdar på Norra Stångsmåla, Stångsmåla 1:3. Mangårdsbyggnad (från 1810), garage och pannrum från cirka 1960.

Stångsmåla 1:3, undantagshuset samt detalj av ladugård, med utedass.

Stångsmåla 1:3, ladugården.

Åkern nordost om N Stångsmåla är exempel på en åker som stenröjts med maskin under 1900-talets andra hälft.

Norra Stångsmåla, Stångsmåla 1:2. Mangårdsbyggnad (troligen ursprungligen från 1810) och uthus av olika ålder.

Stångsmåla 1:2. Grishus.

Undantagshuset.

Stångsmåla 1:2, ladugården.

Stångsmåla 2:3 (f.d. 2:5).

Stångsmåla 2:3. Garage och utedass.

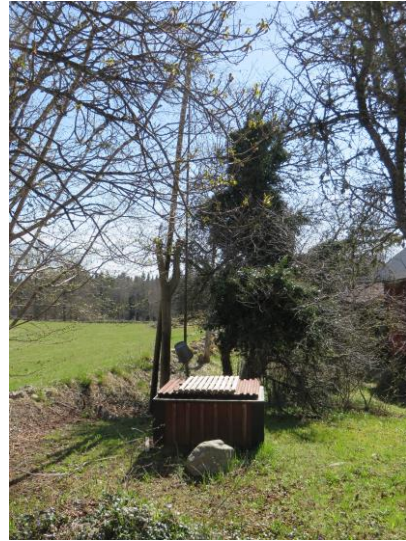
Bostadshuset på gamla Södergården har kvar originalfönster och dörr (tillhör Stångsmåla 2:3).

Uthus och ladugård som hör till gamla Södergården.

Gamla Södergården ligger i samma läge idag, illustrerat av 1940 års karta, som 1738. Åkrarnas form och vägens krök syns tydligt. Vissa åkrar har slagits ihop, men är i det stora hela förvånansvärt lika (obs 1700-talkartan är något vriden åt höger). Vägen slingrar sig också fram mellan husen på samma sätt som idag.

Före detta tvättstugan samt brunnen med brunnsvinge.

Vägen gör samma krök som den gjort i minst 300 år. Söder om Södra Stångsmåla.

Södra Stångsmåla gård karakteriserad av mängden faluröda ekonomibyggnader (Stångsmåla 2:2) Den slingrande grusvägen med stenmurar och de öppna åkrarna runt husen är också en mycket viktig del av upplevelsen. Från sydost.

Undantagshuset (Stångsmåla 2:2) är relativt välbevarat.

Mangårdsbygganden (Stångsmåla 2:2) har ersatts med en ny i mitten av 1900-talet. Den är i sig tidstypisk för sin tid.

En äldre ladugård/loge i skiftesverk har troligen flyttats hit. Enligt uppgift är den byggd på 1700-talet.

Många olika uthus och ekonomibyggnader är viktiga för gårdens karaktär. Loge med lufthål (Stångsmåla 2:2).

Det gamla svinhuset med potatiskällare och vedbodar.

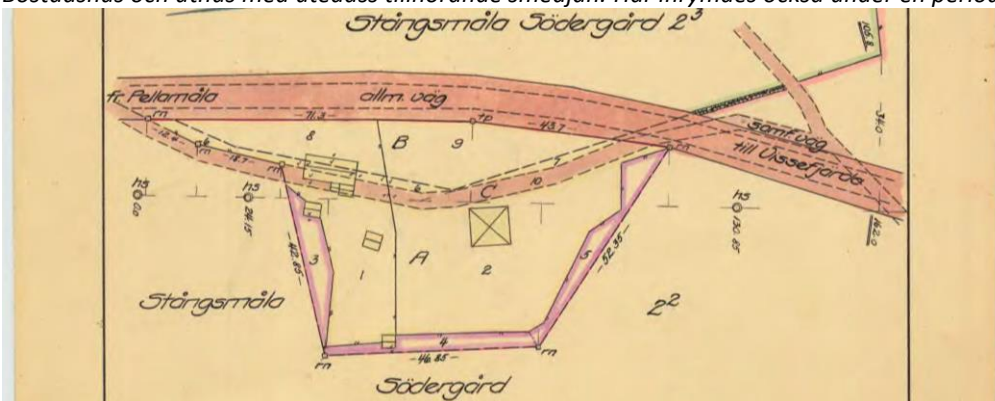
Södra gården (Stångsmåla 2:2) från söder.

Den gamla smedjan söder om landsvägen och söder om byn.

Bostadshus och uthus med utedass tillhörande smedjan. Här inrymdes också under en period byns telefonväxel.

Ett utsnitt ur en karta från 1941 visar smedjans och bostadshuset läge vid gamla vägen, samt nya (nuvarande) vägen som rätats ut.

Ett av byns två bevarade madhus ligger sydväst om Sörsjön. Troligen är det äldre än 1827 eftersom det syns på en karta från denna tid. Det kan också ha ersatt en äldre lada på samma ställe. Fram till madhuset går en stensatt väg genom de tidigare blöta madmarkerna.

Taket har kvar delar av den tidigare halmtäckningen, med vidjor.

På 1827 års karta syns madhuset söder om Sörsjön, här illustrerat av 1940 års karta. Man ser också att åkrarnas form är desamma i början av 1800-talet som i mitten av 1900-talet, och att vägen går mellan åkrarna söder om madhuset, men har rätats ut på 1940 års karta. Idag är åkern igenväxt med skog. (På 1827 års karta kallas Sörsjön, tidigare Södersjön, för Norr Sjön. Troligen har det blivit något misstag när lantmätaren ritade kartan). 1738 års karta visar samma område med beteckningen sankmad.

1738

1827

1940

Detta madhus tillhör de ovanliga, då det är byggt av skrätt skiftesverk. Det är mycket troligt att virket är återanvänt från något annat hus. Taket har kvar den tidigare halmtäckningen, med vidjor, under skyddsplåten. Åsarna ligger också kvar (mångåstak).

Laga skifteskartan över Norra Stångsmåla från 1856 visar två madhus norr om Södersjön, i det område där detta madhus finns kvar än idag, illustrerat av 1940 års karta (obs den gamla kartan är vriden åt höger). Det är inte bekräftat att det är samma madhus, men det är troligt.

En hälsning från någon som levde här förr finns inristad i madhusväggen: JOHN, med bakvänt N.

En av Smålands alla backstugor på ofri grund. En del andra finns kvar som sommarstugor, men här har det fina huset blivit ödehus. Detta hus är särskilt välbyggt med vackra unika utsirade fönsterfoder, sannolikt tillverkade av snickaren som bodde här.

Andra spår är slipstenen och grishuset. Slipstenen lär ha behövts eftersom det finns en stor myckenhet sten i markerna. Lie, skära och knivar behövde slipas om ofta. Idag syns delar av detta slit i de bevarade många små rösen som finns runt stugan.

1856 års karta visar att detta ställe inte var uppfört här än. Det var också mycket vanligt att backstugor och torp upprättades i slutet av 1800-talet. De små byggnader som syns på kartan kan vara madhus. Man ser också läget i förhållande till gårdarna i byn samt till Målegården (1:4) norr härom.

En bevarad snickarverkstad/källarbyggnad.

En vacker handtillverkad dörr med utsirat överstycke vittnar om hantverkskunnande och god kvalitet.

Grunden efter Målegården finns kvar, jämte ett uthus och vagnslider (nedan).

Målegårdens vagnslider. Kartan visar Målegårdens (rödmarkerade) byggander som finns kvar idag, samt husen som fanns på 1850-talet. Norr om Målegården syns i kartan tomten D, som markerar soldattorpets mark.

Soldattorpets grund och många odlingsrösen finns kvar.

